

Täysistunto

Tiistai 9.10.2018 klo 14.00—17.39

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 166/2018 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annettussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määräajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan, 9. asiakohtaan.

Keskustelu

15.41 **Timo Harakka sd:** Arvoisa puhemies! Harvasta asiasta on tässä salissa vallinnut yhtä suuri yksimielisyys kuin siitä, että kansanterveysperusteinen vero olisi toivottava. Muistaakseni noin kaksi vuotta sitten tästä käytettiin monta puheenvuoroa, kun makeis- ja virvoitusjuomaverot jouduttiin poistamaan valtion budjetista Euroopan unionin kilpailuoikeudellisista syistä, ja sillä tavalla tuli 100 miljoonan euron veroaukko. Ja harvasta asiasta on vastaavasti eduskunnan tahtoa yhtä vähän kuultu, eli sitä kansanterveysperusteista veroa ei ole valmisteltu tämän hallituksen toimesta. Siinä on monia teknisiä ongelmia, joista jokainen veroasioihin vihkiytynyt on tietoinen, mutta toisaalta on huomioitava, että kansanterveysperusteisia veroja on eräissä Euroopan maissa, ja myöskin sosiaali- ja terveysministeriö on sitä voimakkaasti toivonut.

Meillä kuitenkin on nyt virvoitusjuomaverot olemassa, joka perustuu varsin pistokokeenomaisiin tullinimikkeisiin, ja siitä aiheutuu vääjäämättä varsin kummallisia tilanteita ja suomalaisen elintarviketeollisuuden, elintarviketöntekijöiden kannalta varsin vaikeita oikeusturvakysymyksiä. Mutta kansanterveydellisesti on vaikea perustella sitä, miksi suositellun hanaveden kaltainen pulloitettu vesi on nyt yhtäkkiä tällaisen veron kohteena. Sama tuote, eri pakkauksessa ainoastaan.

Mutta kaikkein räikein epäkohta liittyy kyllä suomalaisen marjanviljelijän, hedelmänviljelijän ja marjanjalostuksen sekä mehun tekemisen kuvioihin, nimittäin tämä vero koskisi myös marjasoseita, niitä samoja soseita, joita siis suositellaan vauvoille syötettävän. Jos tämä todellakin on haittavero, niin tarkoittaako tämä todellakin sitä, että suomalaiset ovat ehdoin tahdoin halunneet aiheuttaa vauvoille haittaa syöttämällä marjasoseita?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2018 vp

On arkijärjellä aivan selvää, että marjasoseen ja limonadin välillä on suuri ero, joten meidän täytyy pystyä parempaan. Meidän täytyy pystyä esimerkiksi erottelemaan se, mikä on luonnollista sokeria, joka tulee hedelmästä ja marjoista, ja millä tavalla taas sitten voitaisiin suhtautua eri tavalla lisättyyn sokeriin ja yhtä lailla lisättyihin lisäaineisiin, joiden terveysvaikutukset ovat taatusti kyseenalaisia. Eli esittäisin valiokunnan pohdittavaksi, millä tavalla voidaan vielä tätä osumatarkkuutta ja oikeudenmukaisuutta parantaa.

15.44 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kaukana tuntuvat olevan ne ajat — minä luulen, että aika monella meillä on täällä salissa on samanlainen historia — jolloin virvoitusjuomat kuuluivat lähinnä juhannuksen aikaan ja semmoisiin juhlahetkiin.

Yläkouluopettajataustaisena minä olen huolissani nuorten todella lisääntyneestä virvoitusjuomien käytöstä ja erityisesti energiajuomista. Kun en itse tosiaan tuoreena kansaedustajana ole ollut tätä asiaa valmistelemassa, niin olisi ollut mielenkiintoista kuulla niiltä ihmisiltä, jotka ovat olleet lakia ylipäättänsä valmistelemassa, minkälaisia keskusteluja energiajuomiin liittyen on ollut. Täällä on jo tosiaan väläytetty sitä, että jotakin keskustelua niihin liittyen on ollut, ja voin tosiaan koulumaailman terveisinä kertoa, että ne ovat ihan oikeasti ongelma siellä.

15.45 Pia Viitanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Kaiken kaikkiaan tällähän nyt tavoittelaa jälleen kerran fiskaalisesti valtion kassaan 25:tä miljoonaa. Haluaisin myös omalta osaltani muistuttaa siitä, mistä edustaja Harakka tuossa puhui, eli siitä, että jokin aika sitten meiltä poistui makeisvero. Muistan erittäin hyvin keskustelun silloin, kun se oli poistumassa: ministeri Orpo sanoi, että pikapikaa valtiovarainministeriössä aletaan valmistella jotain korvaavaa terveysperusteista veroa. Ja sitä me jäimme odottamaan. Omiin vaihtoehtoihinsa SDP on laittanut jo kauan sitten nämä, koska me näimme ja tiesimme sen tilanteen, mikä EU:ssa koittaa.

Mutta sitten noin vuosi takaperin, vai oliko se viime syksynä, saimme tiedon Petteri Orvon ministeriöstä, että ei tällaista makeisveroa tai terveysperusteista veroa itse asiassa sitten valmistellakaan. Eli tässä tavallaan se viesti, mikä tuli silloin kun makeisvero poistui, on nyt jo muuttunut toisenlaiseksi, ja mielestäni kyllä olisi varsin perusteltua nyt olla heittävä kintaita nurkkaan ja ajattelematta niin, ettemme voisi asialle tehdä mitään, koska monet syyt puoltavat juuri sitä, että tämän kaltaisista kohteista sitä veroa tulevaisuudessaakin kerättäisiin. Varmasti löytyy keino, vaikka se, puhemies, ei kovin helppoa olekaan. Tiedän toki, että on vuosien varrella monta erilasta vaihtoehtoa käyty läpi ja mietitty, mutta jonkinlainen rakennelma tähän on varmasti saatavissa pystyyn.

Toinen huolenaiheeni on ihan yhtä lailla — edustaja Harakka siitä jo puhui — kotimaisen, muun muassa mehuteollisuuden tilanne ja juuri tämä meidän marjanviljely- ja marjanjalostustoimintamme. Olemme sieltä saaneet aika huolestuttavia viestejä. Todellakin, haluammeko tällä esityksellä kohdella kaltoin esimerkiksi marjasoseita? Tai jos, kuten tässä kävi ilmi, jopa tällaiset pienten lasten, vauvojen marjasoseet ovat sitten rinnastettavissa virvoitusjuomiin, niin kyllä se aika kaukaa haettua on. Meidän pitäisi pitää nimenomaan kotimaisen teollisuutemme, mehuteollisuuden puolta näissä asioissa, ja siksi yhdyn erittäin lämpimästi siihen terveeseen, minkä edustaja Harakka aiemmin sanoi, että kyllä tässä täytyisi nyt kiinnittää huomiota tämän esityksen oikeudenmukaisuuteen ja ennen kaikkea sen osumatarkkuuteen. Olen aivan varma, että tästä myös jaostossa tulemme vielä käymään jatkokeskustelut.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2018 vp

15.48 Simon Elo sin: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Mattilalta ihan perusteltu kysymys sokerillisista juomista, virvoitusjuomista ja myös energiajuomista. Eihän siinä oikein muuta osaa sanoa kuin että valistustyön lisäksi nämä juoma-automaatit pois kouluista. Jos koulu ei halua erityisesti edistää sokerijuomien käyttöä oppilaidensa keskuudessa, niin se nyt on ainakin sellainen, minkä voi tehdä. Muistan, että kyllä omana lukioaikanaani siellä niitä juoma-automaatteja oli. Voipi olla, että on edelleen monissa kouluissa, niin että se nyt on ainakin sellainen, mitä koulu voi itse tehdä.

Mitä tulee tähän esitykseen, niin edustaja Harakan kriittiset huomiot ovat sinänsä ihan oikeutettuja, ja kun tätä esitystä on hallituksen piirissä tehty, niin toki on huomattu se, että tämä kohdistaminen on varsin vaikeaa ja on näitä erilaisia esimerkiksi mehuja, joihin sitten saattaa tietyllä tavalla epäoikeudenmukaisestikin tämä kohdistua. Mutta kuitenkin lähdettiin siitä, että veron ohjausvaikutus tällä tavalla vahvistuu, kun nimenomaan sokeripitoisissa juomissa se veronkorotus on selvästi suurempi. Täytyy sanoa, että kuluttajan näkökulmasta se vaikutus ei ole kauhean suuri: sokeripitoisten virvoitusjuomien vähittäismyyntihinnat nousisivat keskimäärin kolme prosenttia ja muiden virvoitusjuomien noin prosentin, eli jälleen puhutaan pienistä hinnanmuutoksista. Ja niin kuin edustaja Viitanen sanoi, sinänsä fiskaalinen syyhän tälle esitykselle on, mutta kyllä minäkin toivotan tervetulleeksi sen, että jaostossa sitten katsotaan tätä kohdentamista mahdollisimman tarkkaan, mutta täytyy sanoa, että hallituksen esitystä tehtäessä kyllä huomattiin, että kohdentaminen juuri tästä terveystieteestä, niin että se todella kohdistuisi niin, että se näkökulmasta otettaisiin mahdollisimman vahvasti huomioon, on varsin vaikea.

15.50 Pekka Puska kesk: Arvoisa rouva puhemies! Toisin kuin alkoholin ja tupakan kohdalla, ravintoasioihin on verotuksella paljon hankalampi puuttua muun muassa syistä, joihin edustaja Harakka viittasi. Siinähan taustana on se, että ravinto on aika monitahoinen asia: nyt on pinnalla sokeri, toisaalta suola ja toisaalta rasvan laatu ja kasvikset, hedelmät, kuitu, ja toisaalta ravinto ei ole mustavalkoinen, vaan kysymys on myöskin määrästä. Tähän liittyy se, että esimerkiksi itse sokeria on todella vaikea verottaa, koska sitä on melkein kaikissa tuotteissa. Ehkä pieniä määriä on lisättyä ja luonnollista sokeria. On todella erittäin vaikea saada tasapainoista, kokonaisvaltaisempaa verotusratkaisua. Tasapainoisempi ratkaisu on esimerkiksi merkintä. Taisi olla tämä Sydänmerkki, joka kattaa nämä kaikki tietyllä tavalla kokonaisuutena.

Mutta kaikesta tästä huolimatta minusta virvoitusjuomaveroon on sinänsä kyllä hyvät perusteet, vaikka sen suuntaamiseen liittyy näitä ongelmia. Nimittäin mitalin toinen puoli on se, ja se on joka tapauksessa muistettava, että lasten ja nuorten lihominen on iso ongelma. Siihen pitää koettaa käyttää useita keinoja, ja on täysin kiistatonta, että virvoitusjuomat ovat kuvassa mukana niitten nuorten ja lasten kohdalla, joilla on tämä lihomisongelma.

Toinen on karkit, ja on valitettavaa, että karkkivero poistettiin. Meille annettiin se väärä käsitys, että EU kielsi tämän. Valtiovarainministeriö on, en muista, missä valiokunnan käsittelyn yhteydessä, selvästi sanonut, että tämä ei ollut EU:n kielto. Annettiin vain ymmärtää, että komissio ei tykkää tästä. Varmaankaan tietty osa komissiota ei tykännyt. Terveyskomissaari Andriukaitis nimenomaan ilmoitti kannattavansa karkkiveroa ja piti sitä tärkeänä.

Olin ilahtunut myös siitä, että tässä puututtiin juoma-automaatteihin ja karkkiautomaatteihin kouluissa. Siihen on koetettu vaikuttaa monella tavalla, ja ilahduttava kehitys on ollut se, että limsan ja karkkien myynti meidän kouluissa on vähentynyt. Mutta edelleenkin,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2018 vp

muistaakseni viimeisen selvityksen mukaan noin kolmasosassa Suomen yläasteen kouluja on vielä säännöllistä makean myyntiä. Opetushallitus ja THL ovat pyrkineet tähän vaikuttamaan, ja toivottavasti tässä saadaan vielä lisää parannusta. Eli kaiken kaikkiaan toivon, että valiokunta näitä asioita pohtisi tässä yhteydessä.

15.52 Eero Suutari kok: Arvoisa puhemies! Tässäkin on kyseessä fiskaalinen perusta, 25 miljoonaa euroa, ja on tietysti huono asia se, että kotimainen pieni mehuteollisuus joutuu tästä ikään kuin kärsimään. Vielä ei ole lopullista päätöstä saatu sille, että jos ei siihen tuoteteeseen, mehuun, lisätä siinä mehussa tai sitten siinä marjassa olevan sokerin lisäksi muuta sokeria, niin onko se epäterveellisempää kuin se, jos se sokeri poistetaan ja sen tilalle laitetaan vaikka makeutusaineita. Niistähän on ollut varsinkin viime aikoina monessa paikassa tutkimustuloksia, joissa on esimerkiksi muuttunut bakteerikanta ihmisellä ja on tullut sitten muita sairauksia sen lisäksi, ja saattaa vielä olla, että se on pahempaa myös sen lihomisen kannalta.

Itse soitin muutamalle valmistajalle, jotka valmistavat soseita, ja kun on ollut sellainen käsitys, että soseisiin sovelletaan myös tätä virvoitusjuomaveroa, niin he vahvistivat sen kyllä, vaikka se ei ollutkaan alkuperäinen lain tarkoitus, että myös heille se osoitetaan, koska se on niin sanotusti sen verran terveellistä, että ei sille ole ollut tarkoitus tällaista haittavaeroa alun perin laittaa. Tässä on kysymyksessä ilmeisesti ollut tullinimikkeen löytämättömyys. Kun ei tullu löydä sopivaa nimikettä, niin silloin on laitettu sitten tämä sama vero myös soseille. Olisi syytä tutkia, pitäisikö tämä perua.

15.54 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Täällä opposition edustajat käyttivät kaksikin hellyyttävää puheenvuoroa tästä lasten marjaseksymyksestä, joka tuli esille tämän päivän asiantuntijakuulemisessa ilmeisesti kaikille uutena asiana.

Tämä asia selvitetään varmasti jaostossa, ja jos siinä on ongelma, niin se tietysti korjataan. Mutta tämä ei ole mikään uutuus tässä hallituksen esityksessä, vaan se ongelma on sitten ollut olemassa jo aikaisemminkin.

15.55 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! Enää ihan lyhyt kommentti näihin aikaisempiin liittyen.

Todella se, mikä tässä häiritsee, on se ristiriita siinä, että tässä on kuitenkin aidosti vain fiskaaliset syyt tämän veron aikaansaamisessa, mutta sitä silti perustellaan terveysasyillä eli sillä, miksi jotkut tuotteet kuuluvat sen piiriin, miksi toiset eivät.

On kyllä varsin ihmeellistä kuulla terveysviranomaisilta, että olisi jollakin tavalla perusteltua, että marjaseita kohdellaan samalla tavalla kuin kolajuomia siitä syystä, että hedelmät ja marjat kokonaisina ovatkin eittämättä terveellisempiä kuin muusattuna, mutta, hyvät ihmiset sentään, kyllähän on nähtävä se ero ja tehtävä se ero. Emme voi hyväksyä sitä, että valtiovarainvaliokunnasta tulee ulos tällainen kaikkien oikeustajua ja tervettä järkeä loukkaava Bona-vero.

15.56 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Asia on sillä keinoin, että jos näitä virvoitusjuomaveroja korotetaan, niin itse tervehdin tällaisia korotuksia erittäin suurella ilolla, koska juttuhan on niin, että jos emme pikkuhiljaa ala tässä maassa itse kiinnittää huomiota siihen, niin ei sitä pysty verottaja tekemään, ei varmasti pysty. Vain me itse pystymme tekemään päätöksen, ostammeko sitä sokeripitoista limonadia vai juommeko

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2018 vp

mahdollisesti kotimaista marjamehua, jossa jonkun verran on sokeria varmaan, mutta siihenkin voimme vaikuttaa, kun itse teemme hieman töitä, onko siinä sokeria paljon vai ei eli maksetaanko veroa. Jokaisesta tuotteesta maksamme ainakin jonkun verran arvonlisäveroa — kaupassakin kun ostamme pussin sokeria, siinäkin on arvonlisäveroa.

Mutta toivon kuitenkin hartaasti, että tässä vähäpätöiseltä tuntuvassa lakiesityksessä se iso sydän ymmärretään olevan niin, että pikkuhiljaa siirrymme käyttämään kotimaisia omia marjoja, herukoita ja niin edelleen. Itsekin käytän herukkajuomia, maakunnasta tuotuja, varmasti puhtaita herukkajuomia. Joka aamu ison määrän juon sitä mehua ja kohtuullisen terveenä olen säilynyt. Tärkeintä olisi huomata se, että verolla emme pysty maailmaa parantamaan, mutta pikkuhiljaa jos tuo maalaisjärki rupeaisi leviämään yleisimminkin, se olisi hyvä asia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.